

Коли колона повсталого полку з'явилася на відкритому засніженому полі, Ф. Гейсмар наказав кінно-артилерійській роті висунути вперед гармати, а ескадронам риссю йти на зближення з повстанцями, щоб не допустити їх до лісу і розташованих поблизу сіл [3].

Вранці 3 січня Чернігівський полк вирушив у напрямку сіл Устимівка і Ковалівка. Опівдні чернігівці побачили на Устимівських висотах ескадрони 2-ої бригади 3-ої гусарської дивізії, що мали наказ придушити повстання.

С. Муравйов-Апостол наказав оглянути рушниці і приготуватися до бою. Цей вчинок підбадьорив солдатів, але запал збудженої мужності був зупинений справжніми гарматними пострілами. Перший картечний постріл поранив і вбив кількох чоловік. Дія картечних пострілів була вбивчою. Багато солдатів померло в лавах своїх товаришів. Мужність солдатів похитнулася; вигляд вбитих і поранених, відсутність С. Муравйова-Апостола (був тяжко поранений) завдали рішучого удару мужності повсталих: вони, кинувши рушниці, розбіглися в різні боки [7]. Близько 50 повстанців було вбито. Після повстання Чернігівського полку було заарештовано й віддано під суд 869 солдат і 5 офіцерів.

Причин невдачі повстання декабристів в Україні багато, головна ж полягала в тому, що його мета була незрозумілою для народу.

Отже, повстання декабристів стало великим штурмом для самодержавства та кріпосного ладу. Повстання декабристів, як і багато інших військових виступів у країнах Європи, зазнало поразки. Але справа декабристів не загинула. Їх визвольні ідеї і традиції сприйняло нове покоління, яке й надалі розвивало програму боротьби за оновлення держави.

Список використаних джерел

1. <https://kuprienko.info/prudivus-s-v-ruh-dekabristiv-v-rosijs-kij-imperiyi/>
2. https://pidru4niki.com/76003/istoriya/dekabristskiy_ukrayini
3. <https://www.bestreferat.ru/referat-243845.html>
4. https://cdiak.archives.gov.ua/v_Dekabrysty.php
5. Лисенко М. Повстання Чернігівського полку. К. : Державне учбово-педагогічне видавництво «Радянська школа», 1956. 102 с.
6. https://uk.wikipedia.org/wiki/Повстання_Чернігівського_полку_1826 .
7. <http://referat-ok.com.ua/work/povstannja-chernigivskogo-polku-deka/>

Панічкіна А. С., здобувачка вищої освіти 2 курсу, група ОА-201

Науковий керівник – **Колеватов О. О.**, к.і.н., доцент

Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

«КОВБАСНА РЕВОЛЮЦІЯ» В ЧЕРНІГОВІ ЯК ПОШТОВХ ДО СУСПІЛЬНОГО ПРОБУДЖЕННЯ

За роки боротьби України за свою незалежність, на території нашої країни відбулось чимало мітингів, які згодом призводили до певних змін у суспільстві. Історично склалось так, що зазвичай різні протести чи бунти виникають дуже різко і охоплюють чималу кількість людей. Події «Ковбасна революція», які відбулись в січні 1990 року у місті Чернігові, тому не виняток.

Наприкінці 1989 року в суспільстві загострилось масове невдоволення владою та політичним становищем країни. Можна виокремити декілька причин, що спричинили багатолюдний виступ жителів Чернігова. По-перше, наростання негативних тенденцій в соціально-економічній сфері. Зокрема, дефіцит товарів першої необхідності наприкінці 1989 року ставав все більш відчутнішим. На пленумах обкому та райкомів партії, зборах первинних партійних організацій і трудових колективів населення вказувало на необхідність встановлення соціальної справедливості в сфері розподілу виробленої в області тваринницької продукції. По-друге, активна діяльність неформальних організацій. На той момент в Чернігові посилили свою суспільно-політичну діяльність Товариство української мови імені Т. Г. Шевченка, Всесоюзне історико-просвітницьке товариство «Меморіал»,

обласна філія УГС та регіональна організація Народного руху України за перебудову. Обком в інформації, поданій до ЦК КПУ в листопаді 1989 р., повідомляв, що в неформальних об'єднаннях відчувалася «політизація в роботі, негативне ставлення окремих їх членів до місцевих партійних органів». По-третє, часткова втрата довіри населення до Компартії. Анкетування, проведене в області в рамках передвиборчої кампанії наприкінці листопада 1989 р., показало, що значний відсоток опитаних не вірив у те, що партія зможе здійснити швидкі та радикальні зміни. По-четверте, зростання політичної активності населення. Обком КПУ організував в міських та районних партійних організаціях зустрічі з населенням, на яких обговорювались різні нагальні проблеми. Зокрема порушувались питання про багатопартійну систему, відмінну ст.6 Конституції СРСР, критикували «ліберальну позицію» місцевої влади у відносинах з центром. Також населення висловлювало сумнів щодо достовірності даних про масштаби Чорнобильської катастрофи та рівень радіаційного забруднення території Чернігівщини [1, с.186-187].

6 січня 1990 року на перехресті вулиць Доценка та Рокоссовськогодесь після 19-ї години вечора зіткнулись два автомобілі: приватні «Жигулі», за кермом яких перебував Анатолій Цибулько, на той час командир автомобільного взводу управління Чернігівського вищого військового авіаційного училища льотчиків, та облвиконкомівська «Волга», за кермом якої був водій Микола Зінченко. Останній учасник дорожньо-транспортної пригоди намагався втекти з місця подій, проте дорогу йому перегородив звичайний тролейбус з пасажирами усередині. Від удару багажник «Волги» відкрився і люди побачили на той час дефіцитні товари: копчену ковбасу, шинку, коньяк тощо. Мешканці міста, які постійно годинами змушені були стояти в довжелезних чергах за найнеобхіднішим, просто були вкрай обурені несправедливим розподілом продуктів. Вони перекинули «Волгу» і зробили з неї трибуни для несанкціонованого мітингу. Далі – потягли понівечену машину містом аж до Красної площі, збираючи все більше громадян, та виголошуючи різні промови [2].

Зі слів очевидця тих подій Євгена Підгорного, колишнього прокурора слідчого управління прокуратури в Чернігівській області: «...я підійшов до вікна, дивлюсь – дійсно лавина людей йде в бік площі, попереду їде автівка, підйомний кран, який тягне цю злощасну чорну «Волгу». Це було настільки незвично, що я кинувся до телефонного апарату дізнаватися у чому справа. Я подзвонив в міськвідділ черговому. ...Тоді, звичайно, ще стояла різдвяна ялинка, був поміст на площі. Потім, як виявилось цю понівечену машину – «Волгу», викотили на цей поміст і далі вже виголошували промови» [3].

Наступного дня, 7 січня 1990 року, зібрались тисячі людей біля обкому Компартії. Вони вимагали змін. На початку мітинг був не керований, кожен хотів висловити свою думку, проте люди один одного не чули. Ситуація серед місцевих почала загострюватись і все навіть могло дійти до штурму будівлі. Проте ту першу хвилю народного невдоволення вміло і вчасно очолив обласний осередок Народного Руху України за перебудову. Його активісти швидко спрямували стихійний бунт в організоване русло. В той же день хтось з присутніх тримав плакат з написом «Хто з'їв моє м'ясо», завдяки якому ці події отримали назву «Ковбасна революція» [2].

Тоді ж була написана резолюція з вимогами до влади. Цей документ містив 18 пунктів, найосновніші серед яких: негайна відставка бюро обкому партії у повному складі, а також консервативного редактора «Деснянської правди» Музиченка І.І.; відміна ст.6 Конституції СРСР; створення комісії громадськості по привілеям та розслідування зловживань владою; надання робітничим комісіям в будь-який час перевіряти оптові та інші бази; створення незалежної міської газети тощо. Також у тексті резолюції було звернення до жителів міста та районів області: «Не давайте вашими руками просунути до рад функціонерів-апаратників, що скомпрометували себе в очах народу. Створіть на підприємствах страйкові комітети як засіб тиску на бюрократію» [4, с.45-46].

Мітинг 7 січня підтримав резолюцію, однак не розійшовся. Люди приходили до обкому і в наступні дні. Налякане можливими безпорядками партійне керівництво вирішило перенести той «майдан» на міський стадіон ім. Ю. Гагаріна. З проханням

посприяти цьому воно звернулось до Народного Руху [2]. В той день виступав перший секретар обкому КПУ Л.І.Палажченко, проте через одностайно категоричний настрій людей, на його слова реагували негативно. Як і в попередні дні мітингу люди висували все ті ж умови, проте самою головною виділяли зміну партійного керівництва [3].

Щодо участі у висвітленні місцевих газет у висвітленні подій «Ковбасної революції», то очевидці тодішньої ситуації журналістка Олена Кияшко та журналіст Владислав Савенок говорять: «...перебіг подій «Ковбасної революції» розділив журналістів фактично на два табори. Газета «Комсомольський Гарт» займала дуже демократичну позицію завдяки можливо редактору Сергію Павленку. ...Вся інформація, яку Я (В.Савенок) написав була єдиною інформацією про цей мітинг. Газета «Деснянська правда» взагалі промовчала про це» [3].

Все ж таки події «Ковбасної революції» принесли певні зміни у життя Чернігівщини, хоча і не всі вимоги мітингарів були виконані. Пішли у відставку перший секретар обкому КПУ Л.І.Палажченко, голова виконкому обласної Ради народних депутатів М.В.Гришко та ін., що дозволило радянському керівництву зняти напругу в суспільстві. Критика КПУ набула більш відкритого характеру. Влада надала місцевому осередку Народному руху України за перебудову приміщення для роботи і тим самим ніби остаточно «легалізувала» його. Зріс авторитет демократичних сил [1, с.189-190; 5]

Тоді про різдвяні чернігівські події говорила вся країна, учасників мітингів показало центральне (московське) телебачення. Через те, що масові протести у Чернігові отримали такий шалений розголос, країною прокотилось чимало аналогічних мітингів. Цей відкритий стихійний протест, висловлений понад 30 років тому тоталітарній комуністичній системі, дав потужний поштовх процесу створення громадянського суспільства. Люди зрозуміли, що разом вони сила і що мовчати вже взагалі не потрібно. Події «Ковбасної революції» стали поштовхом, який прискорив політичні процеси, особливо в Україні. До парламенту потрапили люди, які згодом підготували доленосні для держави документи й проголосували за незалежність України.

Список використаних джерел

1. Кательницька Л. В. «Ковбасна революція» в Чернігові: причини, хід та наслідки // Література та культура Полісся. 2016. Вип. 83. С. 184-191. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ltkp_2016_83_21
2. «Ковбасна революція» в Чернігові. За рік до Незалежності – Наталія Потапчук. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2068401-kovbasna-revolucia-v-cernigovi-zarik-do-nezaleznosti.html>
3. «Ковбасна революція: хто з'їв моє м'ясо?» – Іван Матвеев, Алла Скорик. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=0LU_LVWFwhg
4. Боротьба за незалежність України у 1989-1992 р.: Чернігівська крайова організація Народного руху України за перебудову. До 20-річчя створення Народного Руху України за перебудову: 36. документів і матеріалів / Укр. інститут нац. пам'яті, Черніг. обл. держ. адм.; Черніг. громадськ. орг. ком. з підготовки та проведення заходів щодо відзначення 20-ї річниці утворення громадсько-політ. орг. Народного Руху України за перебудову; Упоряд. : С. В. Бутко, С. В. Соломаха. Чернігів : КП «Видавництво «Чернігівські обереги», 2009. 432 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.siver-litopis.cn.ua/zbirn/arh_stor/borotba.pdf
5. 20 років потому: забута «ковбасна революція» – Сергій Соломаха. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://siver.com.ua/news/1/2010-01-02-3334>

Примера Д. Р., здобувач вищої освіти гр. 23 (спеціальність – філософія)
Науковий керівник – **Пуліна В. І.**, к. філос. наук, доцент
*Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О. М. Лазаревського НУ «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)*

КРИЗА ГУМАНІЗМУ: СПРОБА ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОГО АНАЛІЗУ

Як відомо, гуманістичні тенденції в європейській культурі з'являються за часів епохи Відродження, а ще точніше раннього Відродження. Традиційно гуманізм вважають